

Sollerömässan

Att en infödd köpenhamnare slår ner sina bopålar på Sollerön tillhör inte vanligheterna. Så var dock fallet med Erik Andersen som tillträdde kantorstjänsten i församlingen efter Margareta Schmidt. Han stannade under sexton år, en avsevärd tidrymd under vilken han lärde känna många solleröbor såväl under sin verksamhet som kantor och körledare som på sin fritid. Erik var något av en multiinstrumentalist och förutom huvudinstrumenten orgel och piano, trakterade hade även dragspel, flöjt och gitarr. I synnerhet vid somrarnas friluftsgudstjänster i fäbodrar och andra utomhuslokaler, kunde han leta fram pärlor ur bygdens musikkultur som ännu fanns kvar i människors hågkomst.

Som ledare för Sollerökören övade Erik Andersen in flera mässor med kören och som regel framfördes de i pingsttid. En mässa är en gudstjänst som är förbunden med utdelning av nattvard och kan ha en flerstämmig körkomposition som till formen ansluter sig till gudstjänsten och med en temauppbyggnad. Först sjöng kören den ”Nicaraguanska Bondemässan” och den framfördes fyra gånger. Med sina sydamerikanska tongångar blev den ett nytt inslag i kyrkan. Sedan kom den svenska spelmansmässan ”Träd in i dansen” som förutom sitt folkmusikaliska tema även innehöll inslag av folkdans. Även den framfördes flera gånger. Där gavs Solleröns dansare tillfälle att medverka.

Med Sollerö kyrka i fonden visar kantor Erik Andersen upp nothäftet med Sollerömässan som på framsidan har en flygbild över centrala Sollerön samt en bård med mönster av Sollerösöm.

Med erfarenhet av Solleröns musikkultur och de mässor som övats in, föddes så småningom hos Erik Andersen en idé som gick ut på att skapa en mässa som till sitt innehåll byggde på genuin sollerömusik. Från lokal tradition, spelmän från orten och låtsamlingen Svenska låtar Dalarna IV, hämtade han uppslag till en sådan mässa. De flesta av låtarna saknade texter vilket föranledde Erik att skriva egna sådana. Efter ett par års knåpande och arrangerande av de utvalda melodierna, tog så småningom *SOLLERÖMÄSSAN* form och Erik kunde börja öva in kören med de olika inslagen.

Pingstdagen år 2002 uruppfördes mässan i Sollerö kyrka med kören och en orkester med lokala musikanter. Orkestern bestod av sex fioler, flöjt, gitarr och elbas. Erik Andersen dirigerade själv sin mässa, som sig bör iklädd Sollerö mansdräkt i blått och vitt och med ”stjimpa”. Mässan var anpassad till gudstjänstens ritual och församlingens psalmsång.

Premiären betecknades som en stor succé av de talrika besökarna. I synnerhet som hela mässan bar en prägel av Solleröns egen musik. En presentation av *Sollerömässan* är på sin plats. Erik gav själv underrubriken ”Mässmusik med gamla Sollerömelodier”. Han skrev även en del musik för orkestern i partier av mässan och som väl föll in i den folkliga stämning som genomgående fanns. Mässan är indelad i nio avsnitt och mellan avsnitten är således psalmer och prästens altartjänst och predikan samt textläsning inlagd:

Intågsmusik

Erik hade där valt en av de mest kända melodierna från Sollerön som tema, nämligen *Sollerö långdans*. Här komponerade Erik ett orkesterförspel helt i långdansens anda - förspelet kan mycket väl betecknas som en ”broder” till långdansen. Förspelet är skrivet för orkestern.

Långdansens första åtta takter inleddes av damröster och därefter faller mansrösterna in med en skriven stämma. Texten som Erik skrev, är den tredje kända varianten i långdansen: *Kom som du är min vän, sökande Gud igen
alltid han väntar dej, alltid han hör din bön.....*

Kyrie - Herren förbarma Dig

I detta avsnitt har temat blivit ytterligare en av de mest spridda melodierna - *Visa från Utanmyra*. Även här har Erik skrivit ett orkesterarrangemang som övergår till ett körparti med omväxlande text på svenska och dialekt:

Herre, alltings skapare, förbarma Dig över oss.....

ex.: *Kristus, du så väjjän e, föbarm di yvyr våss.....*

Gloria

Ett kortare avsnitt där prästen sjunger gloria utan körinsats.

Laudamus - Allena Gud

Avsnittet innehåller dels en känd psalmmelodi från Sollerön: ”*En herrdag i höjden*” efter Trapp Margit i Gesunda, samt den mera välkända ”*Allena Gud i himmelrik*” men som av tradition har sjungits på en egen Sollerömelodi. Orkestern inleder med den förstnämnda psalmen och i påföljande takt faller kören in med den andra psalmen. De bägge melodierna har arrangerats till en harmonisk symbios.

Credo - Trosbekännelsen

Även här inleds avsnittet med ett orkesterförspel som är en egen invention. arrangerat på Sollerö-melodi på svensk *psalm* nr 271 efter Svarvmas Anna Öhman. Arrangemanget bygger här på att körens verser på Svarvmas Annas melodi sjunges med orkesterinslaget som spelas mellan samtliga verser. Sång och orkester skiftar här således och växlar på ett tilltalande sätt.

Credo - Trosbekännelsen (Sollerö-mel. Till sv ps 271 (1937)
 efter Svaromas Anna Öhman)

Form : orkester-förspelet - V.1 - ork. - V.2 - ork. - V.3 - orkester

1/ VI VILL TRO PÅ DEN VÅR FA - DER, SOM SKAPAT KVIN - NA
 2) VI VILL TRO PÅ JE - SUS KRIST, GUDS SON, SOM MED SITT BUDSKAP
 3) PÅ DEN HELIGA ANDEN, VILL VI TRO, VAR DAG BE - HÖ - VER

(1) SKA - PAT MAN, SOM SKAPAT VÅR NA - TUR. LÅT OSS VÄRNA
 (2) LEDER OSS, SOM LY - SER VÅ - RA SIEG. LÅT OSS FÖLJA
 (3) FÄNDLIG - HET. KOM DU I VÅ - RA LIV. LÅT VÅRT SINNE

(1) SKA PEL - SEN.
 (2) DI - NA ORD.
 (3) ÖP - PET STÅ.

Exempel på ett av de nio avsnitten med körarrangemang och text av Erik Andersen - Credo (trosbekännelsen) till Svaromas Annas psalmmelodi

Sanctus - Helig

Tovalåten efter hornblåserskan Resar Anna Larsson bildar tema i avsnittet. Ett orkesterstycke med flöjten bärande melodin och med övriga instrument ackompanjerande. I textdelen spelar orkestern utom flöjten till körens sång:

Pris vare Gud Hosianna i höjden, Helig är herren Gud....

Andra versen inleds på samma sätt med orkesterförspelet och därpå följande:

Här vid Ditt bord vi välsignelsen söker, Helig är Herren Gud....

Agnus Dei - O Guds lamm

Ytterligare en *vallåt* bildar tema, denna gång efter Ryss Anna Olsson, även hon en av Solleröns skickligaste hornblåserskor. Flöjten inleder här med att spela hela låten solo och med repris med ekoverkan (instrumentalisten bortvänd eller spelande annan flöjt). Texten anspelar här på Solleröns äppelodlartradition med en allé av träd genom hela ön. Varje år vandrar församlingen till musik genom hela allén och firar gudstjänst vid vattnet.

*Gud sin son som förebild givit, låt nu hans ord som äppelträn stå
visa vårans väg genom livet, Jesus förlåt om vilse vi gå... ..*

*Framåt i förtröstan vi vandra, frukten Du gav den fick oss att se
störst det är i mötet med andra, kärlek och förlåtelse ge... ..*

Avsnittet avslutas med att flöjten spelar temat igen med kören tonande i fyra stämmor som bakgrund.

Kommunionen - nattvardsgång

Gammal *brudmarsch från Bengtsarvet* efter Amus Olof Jönsson spelas i detta avsnitt, arrangerad för sex violiner, gitarr och bas. Den avlöses av ”*Vi går fram*” i två stämmor, en sång under utdelandet som bygger på *Vallåt från Sollerön*.

*Vi går fram här i vår kyrka för att dela bröd vid ett bord
så att måltiden kan styrka gemenskap och djup i Guds ord.....*

Andra versen i sången bygger på samma arrangemang med förspel och efterspel.

Utgångsmusik

En glad låt bildar slutvinjett i form av en galopp efter Skräddar Daniel Daniels-son, en av Solleröns tidigare bygdespelmän. Galopp var en polkaliknande dans som var populär kring förra sekelskiftet. Orkestern med flöjt och första violin som melodiinstrument spelar galoppmelodin men här har Erik komponerat en underliggande melodi och satt text till kören:

*Gladje och gemenskap, tacksamhet och tröst
lovsång och själafrid gives oss i Herrens tid
Går med oss i livet ut, är med oss i vardagen
följer oss till livets slut, det har Herren lovat oss*

Avsikten är att galoppen bildar utgångsmusik och under tiden som gudstjänstbesökarna lämnar kyrkan, kan orkestern spela galoppen som mellanspel varpå hela avsnittet tas i repris.

Från uruppförandet av Sollerömässan i kyrkan. Erik Andersen dirigerade Sollerökören och orkestern pingsthelgen 2002.

* *

Med sin *Sollerömässa* har Erik Andersen åstadkommit en musikupplevelse som mycket väl kan betecknas som ett framstående verk. När uruppförandet skedde i Sollerö kyrka måste han ha känt en mäktig stolthet när hans musik fyllde kyrkorummet. Samspelet mellan orkestern och kören samt hans texter gav nytt liv åt arrangemanget med de traditionella melodierna, vilket gjorde mässan till en fullödlig och känslösam upplevelse. Även sedan han nu avflyttat från Sollerön och till hemlandet Danmark har han med säkerhet en innerlig önskan att mässan uppförs vid flera tillfällen i framtiden. Solleröns musikskatt är värd att bevaras och genom Erik Andersens *Sollerömässa* har den getts en högre dignitet.

Helmer Nilsson